

Studierendement in de praktijk Noord-Brabant

Een kwalitatief onderzoek naar het
studierendement van zorg- en
welzijnsopleidingen in Noord-Brabant

Transvorm
Tilburg, september 2018

Spoorlaan 171 04
5038 CB Tilburg

Postbus 4275
5004 JG Tilburg

T 088 144 40 00
F 088 144 40 88

I www.transvorm.org
E info@transvorm.or

Inleiding

Studierendement is van belang in het kader van het oplossen van de personele tekorten in zorg en welzijn. In het onderzoek [‘Studierendement zorg en welzijn in Noord-Brabant’](#) bracht Transvorm al een theoretisch kader met de definities van studierendement en oorzaken en oplossingen voor uitval in kaart. Daarbij werden ook de rendementscijfers van onderwijsinstellingen in Noord-Brabant uitgelicht.

Dit onderzoek richt zich op de huidige trends van studierendement vanuit het perspectief van onderwijsinstellingen. Om opvallende trends, ontwikkelingen, praktijkvoorbeelden en uitdagingen binnen zorg- en welzijnsopleidingen goed in beeld te krijgen, zijn interviews gehouden met zeven mbo- en twee hbo-onderwijsinstellingen in de regio Noord-Brabant. ‘Wat valt hen op?’ is de vraag die als rode draad door deze publicatie loopt. Het doel van deze publicatie is niet om uitputtend te zijn, maar juist om enkele van de vele initiatieven te benoemen.

Wij definiëren studierendement als:

Het behalen van een diploma (van de bijbehorende opleiding) binnen de nominale opleidingsduur plus één jaar.

De geïnterviewde onderwijsinstellingen:

Mbo

Koning Willem I College
 ROC de Leijgraaf
 ROC Nijmegen (locatie Boxmeer)
 ROC Tilburg
 ROC ter AA
 ROC West-Brabant (locatie Vitalis College)
 Summa College

Hbo

Avans Hogeschool
 Fontys Hogeschool

Opvallende trends

In de interviews vroeg Transvorm of de zorg- en welzijnsopleidingen opvallende cijfermatige ontwikkelingen in de rendementcijfers constateerden. Wat zijn volgens de onderwijsinstellingen opvallende trends op dit moment?

Weinig opvallende pieken of dalen

Uit interviews blijkt dat het merendeel van de mbo- en hbo-onderwijsinstellingen op dit moment geen opvallende cijfermatige trends ziet in het studierendement van zorg- en welzijnsopleidingen. Het studierendement neemt dus niet in opvallende mate toe of af. Genoemd wordt dat een percentage van 100% niet het streven is. Dit omdat de kwaliteit van het onderwijs en het niveau van de opleiding behouden moet blijven. Studenten maken op jonge leeftijd een keuze voor hun beroep. Zij komen er tijdens hun studie vaak pas achter of zij de juiste keuze maken. Ook zullen er altijd studenten blijven waarvoor het niveau van de studie te hoog is. Dit zorgt ervoor dat een studierendement van 100% niet haalbaar is.

Een aantal onderwijsinstellingen ziet wel bepaalde opvallende trends in rendementcijfers. Een voorbeeld is Avans Hogeschool. De hbo-opleiding Verpleegkunde kent een stijging in rendement sinds de invoering van de numerus fixus met een decentrale selectie. In hoofdstuk 2 wordt dit verder uitgelicht.

Huidige ontwikkelingen

Dat er weinig tot geen opvallende pieken of dalen zijn in rendementcijfers, wil niet zeggen dat er geen ontwikkelingen zijn die (in de toekomst) van invloed zijn op het studierendement in zorg- en welzijnsopleidingen. Een aantal ontwikkelingen wordt kort toegelicht.

Verantwoording afleggen

Enkele mbo-scholen geven aan dat een externe factor invloed kan hebben op het studierendement. Zo wordt bijvoorbeeld bij ROC de Leijgraaf en het Koning Willem I College door het College van Bestuur een streefgetal opgelegd wat betreft het studierendement. Alle academies moeten een verantwoording afleggen over het behaalde studierendement en het opgelegde studierendement. Deze prikkel zorgt voor transparantie en aandacht voor het studierendement.

Maatschappelijke druk

Onderwijsinstellingen noemen een maatschappelijke tendens die mogelijk invloed heeft op het studierendement. Lager opgeleide scholieren en studenten zouden steeds vaker kiezen voor een hogere (vervolg)opleiding. Dit omdat de overheid, ouders en andere maatschappelijke actoren steeds meer de nadruk leggen op doorstuderen en het behalen van een diploma op een hoger niveau. Zo kiezen afgestudeerde niveau 2-studenten steeds vaker voor een niveau 4-opleiding, ook als zij het advies krijgen om door te stromen naar een niveau 3-opleiding. Dit kan zorgen voor een hoger uitvalspercentage van studenten.

Verkeerde verwachtingen

Ook geven bijna alle onderwijsinstellingen aan dat de verwachtingen van scholieren die kiezen voor een opleiding in zorg en welzijn vaak niet overeenkomen met de werkelijkheid. Studenten komen er tijdens hun opleiding pas achter wat een baan in de zorg inhoudt, welke taken erbij horen en welke arbeidsvoorwaarden er gelden.

'Oh, moet ik dan in de nachten gaan werken?' is een voorbeeld van een opmerking van een student die koos voor een opleiding binnen zorg en welzijn. Doordat studenten niet goed voorbereid zijn op hun keuze voor een opleiding en baan in zorg en welzijn, voldoen de baan en opleiding niet aan hun verwachtingen. Dit kan voor uitval zorgen.

'Oh, moet ik dan in de nachten gaan werken?'

Meer begeleiding

Een aantal onderwijsinstellingen geeft aan dat het aantal studenten dat extra begeleiding nodig heeft toeneemt. Steeds meer studenten hebben persoonlijke problemen (zoals leerproblemen of gedragsproblemen), wat extra ondersteuning vraagt. Deze ondersteuning kan bij een vervolgopleiding (nog) niet altijd worden geboden. Verondersteld wordt dat deze trend te maken heeft met de wijziging van financiering van scholieren die extra hulp nodig hebben binnen regulier basis- en voortgezet onderwijs in 2014¹.

Verschillen tussen groepen studenten

Inzicht in rendementsverschillen tussen verschillende studenten of opleidingen binnen het onderwijs zijn van belang om meer inzicht te krijgen in het huidige studierendement.

BOL- en BBL-studenten

Het studierendement van enerzijds BOL-studenten en anderzijds BBL-studenten verschilt van elkaar. Een eenduidig antwoord op de vraag welke van deze twee groepen een hoger studierendement kent, is er echter niet: bij sommige zorg- en welzijnsopleidingen is het studierendement van BOL-studenten hoger dan van BBL-studenten en andersom. Een verklaring hiervoor kan binnen dit onderzoek niet gegeven worden.

De uitvalredenen, van BOL-studenten enerzijds, en BBL-studenten anderzijds komen wel overeen tussen de verschillende onderwijsinstellingen. Zo wordt aangegeven dat een BOL-student een ander type student is met andere problematieken dan een BBL-student. Een BOL-student valt vaker uit vanwege een intrinsieke motivatie, zoals een foutief beroepsbeeld of verwachting van een opleiding in zorg en welzijn. Een BBL-student valt vaker uit door extrinsieke factoren, bijvoorbeeld het salaris of de cultuur binnen de zorg- en welzijnsorganisatie waar de student leert en werkt. Ook is de combinatie van leren, werken en de privésituatie (en problemen) vaker een oorzaak van uitval bij de BBL-student.

Voltijders en deeltijders

De hbo-opleidingen geven aan dat het studierendement van deeltijdstudenten hoger is dan dat van voltijdstudenten. Verwacht wordt dat de leeftijd van deeltijdstudenten hieraan bijdraagt: zij zijn ouder en hebben duidelijkere doelen voor ogen.

Sociale en maatschappelijke opleidingen

Verder blijken er verschillen te zijn in uitvalredenen binnen verschillende opleidingsdomeinen. De maatschappelijk gerichte opleidingen (zowel mbo als hbo) geven aan dat uitval vaak te maken heeft met persoonlijke problemen van een student. Studenten die kiezen voor een maatschappelijke

¹ Op 1 augustus 2014 is de Wet passend onderwijs ingevoerd op alle scholen in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het speciaal onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Met de invoering van de Wet passend onderwijs is de leerling-gebonden financiering (het 'rugzakje') komen te vervallen.

opleiding of sociale studie, zijn schijnbaar vaker studenten die zelf persoonlijke problemen hebben, of hebben gehad. Dit heeft mogelijk weer invloed op uitval gedurende de studie.

Vooropleiding en opleidingsniveau

Ten slotte blijkt uit de interviews dat sommige mbo-opleidingen verschillen merken in uitval en studierendement. Hoe lager het niveau, hoe lager het studierendement. Vaak heeft dit te maken met de complexe problematieken van de niveau 2'ers, waardoor de kans op uitval groter is.

Ook uit de interviews met de hbo-opleidingen blijkt dat de vooropleiding van studenten effect heeft op het studierendement. Het is niet vanzelfsprekend dat studenten met een hogere vooropleiding eerder of sneller hun diploma behalen. Studenten met verschillende vooropleidingen ervaren verschillende problemen op verschillende momenten gedurende de studie. Mbo-studenten die een hbo-opleiding volgen blijken vaker uit te vallen vanwege het theorieniveau. Havisten vallen vaker uit omdat ze geen ervaring hebben en de praktijk niet kennen. Vaak komt dit pas in het derde leerjaar aan de orde, wanneer de stages starten.

Best practices uit de regio

Uit de interviews blijkt dat de onderwijsinstellingen druk bezig zijn om het studierendement te verhogen of te behouden op het huidige niveau. In dit hoofdstuk worden de verschillende trends met enkele voorbeelden uitgelicht.

Advies en selectie

Een groot deel van de onderwijsinstellingen in de regio geeft aan veel in te zetten op extra voorlichting en advies vóór en tijdens de opleiding.

Vóór aanvang van opleiding

Extra voorlichtingsbijeenkomsten en opendagen vóór aanvang van de opleiding zijn veelgehoorde maatregelen om het studierendement te verhogen. De verwachtingen van studenten komen namelijk vaak niet overeen met de werkelijkheid. Sommige onderwijsinstellingen kiezen voor een niet-bindend advies voor aanvang van het schooljaar, andere kiezen voor een bindend advies, ofwel selectie van studenten.

ROC Nijmegen

ROC Nijmegen neemt voor de start van de opleiding de AMN Talentscan af, bij zowel de BOL- als BBL-studenten. Het ROC wil daarmee een goede inschatting maken van de geschiktheid van de student voor de opleiding, zowel op basis van competenties en functieprofielen, als op niveau. De school adviseert studenten of de opleiding en het opleidingsniveau een verstandige keuze is, of dat een ander niveau of andere opleiding geschikter is. Het advies is niet bindend. Daarnaast bepaalt de school aan de hand van de Talentenscan ook op welke gebieden studenten extra begeleiding nodig hebben, en waar ondersteuning ingezet moet worden tijdens de studieloopbaan. Tegelijkertijd weet de student dat hij of zij zich extra goed moet inzetten op bepaalde gebieden, waardoor de kans op uitval lager is.

Avans Hogeschool

Avans Hogeschool werkt sinds 2014 met een decentrale selectie met numerus fixus voor de opleiding hbo-Verpleegkunde. Het instellen van een decentrale selectie zorgt voor een goede match tussen opleiding en student. Door middel van een selectieprocedure wordt persoonlijk kennis gemaakt met de aankomende student en worden de communicatieve vaardigheden en onderzoekend vermogen beoordeeld. Op basis hiervan worden kandidaten geselecteerd en toegelaten tot het eerste propedeusejaar. De numerus fixus zorgt dat een maximaal aantal studenten kan starten in het eerste jaar. Sinds het instellen van de decentrale selectie met numerus fixus neemt het studierendement toe.

Afschaffing numerus fixus

De afgelopen jaren heeft Avans haar opleidingscapaciteit voor de opleiding Verpleegkunde voortdurend verhoogd. Omdat het aantal stageplekken zowel kwalitatief als kwantitatief toegenomen zijn, laat Avans de numerus fixus los per studiejaar 2019/2020.

Ook **Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid** paste eerder een decentrale selectie toe om de match tussen student en de opleiding Verpleegkunde te vergroten. Voor schooljaar 2018/2019 liet zij de numerus fixus eveneens los vanwege de huidige arbeidsmarktontwikkelingen.

Tijdens opleiding

Verschillende Brabantse onderwijsinstellingen geven een Bindend Studieadvies (BSA) na afloop van het eerste studiejaar.

ROC Tilburg

ROC Tilburg is twee jaar geleden gestart met het Bindend Studieadvies (BSA). Het BSA kan helpen om studenten die niet op hun plek zitten uit te laten vallen. Dit resulteert weliswaar in meer uitval na het eerste jaar, maar in minder uitval in latere jaren. Maar het BSA kan ook dienen om studenten met een te hoog of laag niveau te laten veranderen van niveau. Het doel is om studenten binnen de onderwijsinstelling te behouden en wellicht ook binnen de domeinen zorg en welzijn.

ROC de Leijgraaf

ROC de Leijgraaf maakt gebruik van een intake en MBO-test voor studenten. De MBO-test meet het niveau van rekenen en Nederlands, maar ook het beroepsbeeld en de ontwikkelbaarheid. Hieruit volgt een advies en dit vormt het vertrekpunt van persoonlijke begeleiding. Voor BBL-studenten ontwikkelt ROC de Leijgraaf, samen met de zorginstellingen, een aspirantetraject waarin potentiële nieuwe studenten geleidelijk kennis maken met werken én leren.

Of intakegesprekken, matching- en selectiemaatregelen en het BSA een duidelijk effect hebben op studierendement is niet geheel bekend. Avans Hogeschool geeft wel aan dat hun numerus fixus met decentrale selectie de rendementscijfers van de voltijdopleiding Verpleegkunde verhoogt. Voor het collegejaar 2019-2020 wordt de numerus fixus echter afgeschaft. Dit om de instroom in de opleiding te stimuleren².

Maatwerk en begeleiding van studenten

Het merendeel van de Brabantse onderwijsinstellingen geeft aan het studierendement te verhogen door extra toezicht op, en begeleiding van studenten. Maatwerk is hierbij van belang. De zorg- en welzijnsopleidingen zetten verschillende soorten begeleiders in. De begeleiding varieert van hulp bij persoonlijke en emotionele problemen tot hulp bij het coördineren van de loopbaan van de student. Veel onderwijsinstellingen maken gebruik van een combinatie van deze soorten begeleiding. De extra begeleiding, o.a. in de vorm van een studieconsulent, studiecoördinator, studieadviseur of trajectcoach, kan bijdragen aan minder uitval en een hoger studierendement.

ROC ter AA

Voor studenten met complexere problematieken is een persoonlijk traject noodzakelijk. Deze studenten krijgen een individueel ondersteuningsplan waarin veel aandacht is voor de student. Studenten met een ondersteuningsplan krijgen een studentondersteuner toegewezen. Twee keer per week is er een studentbespreking waar studieloopbaanbegeleiders vragen over een (moeilijke) student kunnen inbrengen. Samen wordt bedacht wat de school voor de student kan betekenen.

² Avans Hogeschool, 2018.
<https://punt.avans.nl/2018/06/avans-gaat-meer-verpleegkundestudenten-opleiden/>

Fontys Hogeschool

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid maakt gebruik van studentconsulenten, een soort superstudieloopbaanbegeleiders. De studieloopbaanbegeleider is er voor algemene zaken. Bij specifieke problemen (privéomstandigheden, leerproblemen, of problemen bij de instroom, doorstroom of uitstroom) wordt de student door de studieloopbaanbegeleider doorverwezen naar de studentconsulent. Studentconsulenten hebben meer expertise en werken nauw samen met de examencommissie om studenten snel en adequaat te helpen. Studentconsulenten dragen daarmee aantoonbaar bij aan het verbeteren van de instroom, doorstroom en uitstroom.

Fontys Hogeschool Sociale Studies werkt met studiebegeleiders (SB-docenten), een zorgcoördinator, een instroom- en doorstroomcoördinator, een langstudeercoördinator en een coördinator studiebegeleiding. De vier coördinatoren zijn belast om het studiesucces zoveel mogelijk te optimaliseren en studenten 'dicht op de huid' te zitten als ze dreigen vast te lopen of om verdere studievertraging te minimaliseren.

Andere initiatieven

Naast advies- en selectiemaatregelen en extra begeleiding van studenten, bleken de zorg- en welzijnsopleidingen ook nog andere maatregelen te nemen om het studierendement te verhogen. Enkele voorbeelden worden genoemd.

Koning Willem I College

Het Koning Willem I College heeft één of meerdere bijeenkomsten waarbij het management met elkaar in gesprek gaat over hun opleiding met een laag studierendement. Samen zoeken zij naar oplossingen.

Summa College

Het Summa College is van plan studenten met niveau 2 of 3 de optie te geven om een extra jaar voorafgaand aan de opleiding tot Doktersassistent (niveau 4) te volgen. De opleiding wordt dan dus vier in plaats van drie jaar. Deze maatregel wordt genomen omdat vaak blijkt dat de overstap van Helpende (2) of Verzorgende (3) naar Doktersassistent (4) te groot is, waardoor studenten vaker uitvallen. Summa College merkt dat de laatste jaren meer studenten doorstromen naar hogere niveaus, ook al werd deze optie altijd al aangeboden.

Zoals blijkt uit dit hoofdstuk, doen zorg- en welzijnsinstellingen al veel om het studierendement te waarborgen. Het volgende hoofdstuk concentreert zich ook op maatregelen van opleidingen met betrekking tot het studierendement, maar dan in samenwerking met werkgevers.

Samenwerking onderwijs-werkgevers

Het studierendement hangt ook samen met de ervaringen van studenten op stages en werkplekken. In de interviews is daarom aan de zorg- en welzijnsopleidingen gevraagd wat zij samen met werkgevers doen om het studierendement te verhogen.

Maatwerk samen met werkgevers

Bijna alle zorg- en welzijnsopleidingen gaven aan samen met werkgevers maatwerk te bieden aan de studenten. Flexibiliteit staat daarbij centraal.

Summa College

Summa College geeft samen met werkgevers maatwerkopleidingen vorm. BBL-studenten Verzorgende IG en Verzorgende IG & Maatschappelijke Zorg (combi) kunnen elk moment instromen in de opleidingen, welke modulair zijn opgebouwd. Het doel is om flexibel te zijn. Flexibel op het gebied van instroommoment en op het gebied van inhoud van opleiding. Afstemming met het werkveld is hiervoor noodzakelijk. Wanneer wil de student instromen en welke inhoud past bij de student op de huidige werkplek?

ROC de Leijgraaf

ROC de Leijgraaf maakt gebruik van persoonlijke leerroutes voor BBL-studenten. Studenten kennen een adviesroute, maar kunnen op basis van eerder opgedane kennis, persoonlijke ontwikkeling of privéomstandigheden, intensiveren of vertragen. Dit alles in directe afstemming tussen student, praktijkbegeleider en onderwijsbegeleider. Zo leren studenten zelf regie te nemen over de eigen leerroute.

Begeleiding samen met werkgevers

Ook de begeleiding van studenten gebeurt bij veel zorg- en welzijnsopleidingen samen met werkgevers. Dit om ook op de hoogte te zijn van gebeurtenissen op de stage- en werkplek en om ondersteuning te bieden wanneer daar moeilijkheden plaatsvinden. De uitval wordt hierdoor mogelijk lager.

ROC Tilburg

ROC Tilburg maakt gebruik van begeleiding in de vorm van tutores. Tutores verschillen van studieloopbaanbegeleiders vanwege hun vaste plek bij één organisatie. Een tutor is een vast dagdeel in de week aanwezig bij de organisatie. Op deze manier is er altijd een vast gezicht en aanspreekpunt vanuit de opleiding aanwezig, voor zowel BOL- als BBL-studenten. Dat is voor studenten fijn, maar ook voor de werkgevers en bijvoorbeeld opleidingsfunctionarissen.

Koning Willem I College

Het Koning Willem I College heeft stageconsulenten in dienst. Stageconsulenten verwerven praktijkplaatsen in de regio en begeleiden studenten en praktijkbegeleiders tijdens de stage- of werkperiode van de student. De stageconsulent is aanspreekpunt voor een aantal werkgevers en levert ook een inhoudelijke bijdrage door het ondersteunen van praktijkbegeleiders en studenten tijdens de stage- of werkperiode. Hierdoor ontstaat een nauwe samenwerking tussen werkgevers en de opleiding. Door de nauwe samenwerking komen problemen sneller aan het licht en worden ze sneller opgepakt.

Andere voorbeelden van maatregelen

Naast bovengenoemde maatregelen, nemen werkgevers en zorg- en welzijnsopleidingen gezamenlijk nog andere maatregelen om het studierendement te verhogen.

ROC Tilburg

ROC Tilburg wil meer gebruikmaken van het toetsen van praktijkvaardigheden. Bij verpleegtechnisch handelen gebeurt dit al. Studenten kunnen vanuit de praktijk bewijzen dat ze over deze vaardigheid beschikken. Dit kan het behalen van een diploma versnellen.

ROC West-Brabant en Avans Hogeschool

ROC West-Brabant en Avans Hogeschool verbeteren gezamenlijk de kwaliteit van de stage en beroepspraktijkvormingsplaatsen (bpv) binnen zorg- en welzijnsorganisaties. Dit doen zij door het afnemen van een enquête bij studenten. Studenten krijgen na afloop van hun stage of leerwerkplek een enquête met vragen over hun stage/bpv. Voorbeelden zijn: 'Je hebt een startgesprek gehad waarin de nodige afspraken zijn gemaakt' en 'Jouw werkbegeleider is op de hoogte van de laatste vakinhoudelijke ontwikkelingen'. De resultaten worden binnen de opleiding besproken en er vindt een terugkoppeling plaats naar de desbetreffende zorg- of welzijnsorganisatie. Hierdoor verbetert de kwaliteit van de stage/bpv. Sinds een jaar wordt de enquête afgenomen en nu is er al duidelijk verschil te zien: de kwaliteit van de praktijkplaats verbetert.

Deze maatregelen kunnen bijdragen aan het verminderen van uitval en het verhogen van het rendement. Toch geven de zorg- en welzijnsopleidingen aan dat er ook nog uitdagingen zijn waar zij tegenaan lopen. Het volgende hoofdstuk licht enkele van de genoemde uitdagingen uit.

Uitdagingen en oplossingsrichtingen

Naast de vele mooie initiatieven van onderwijsinstellingen, al dan niet gezamenlijk met werkgevers, om het studierendement te verhogen, is er ook nog ruimte voor verbetering. Wat zijn eventuele belemmeringen, uitdagingen en ideeën om studierendement nu en in de toekomst te waarborgen? Enkele van de genoemde antwoorden werken we hieronder uit.

Uitdagingen

Verschillen in normen en standaarden

Verschillende mbo- en hbo-instellingen geven aan dat duaal opleiden in samenwerking met werkgevers kan zorgen voor een negatief effect op het studierendement. Naast de reguliere opleiding, leidt de werkgever de student (aanvullend) op via standaarden en normen die binnen de organisatie heersen. Deze standaarden en normen zijn anders dan die van de onderwijsinstelling. De lat ligt hier vaak hoger voor de student, wat een negatieve invloed heeft op het studierendement. Het waarborgen van gezamenlijke standaarden en normen omtrent het beoordelen van de student is een uitdaging met betrekking tot het verhogen van studierendement.

Wisselen van HR en opleidingsfunctionarissen

Een opvallend groot aandeel van de geïnterviewde zorg- en welzijnsopleidingen geeft aan dat het wisselen van HR-medewerkers en opleidingsfunctionarissen bij werkgevers een belemmering is om

bepaalde afspraken, gerelateerd aan verhogen van het studierendement, na te leven. Het verstoort de continuïteit. Vaak worden plannen gemaakt en ideeën uitgewerkt, waarna vervolgens de nieuwe opleidingsfunctionaris niet op de hoogte is van de plannen. Ook heeft deze persoon vaak weer andere ideeën, waardoor de uitvoering van eerder gemaakte plannen stopt.

Cultuur in leerorganisaties

Ten slotte blijkt uit de interviews dat de cultuur binnen leerorganisaties soms niet optimaal is voor het leerproces van studenten. Studenten leren over een veranderende maatschappij en veranderingen in zorg en welzijn (denk aan zelfsturende teams). Maar medewerkers in leerbedrijven gaan daar niet altijd in mee, wat zorgt voor een belemmering van het leerproces en kan zorgen voor uitval. Praktijkbegeleiders hebben de neiging om te focussen op beheer, controle en monitoring. Dit vraagt van begeleiders om zaken los te laten in begeleidingsprocessen; organisaties moeten niet verkrampen in regeltjes.

De nieuwe instroom

De zogenoemde 'nieuwe instroom' wordt door enkele onderwijsinstellingen ook als uitdaging gezien. Met de arbeidsmarkttekorten zien we veel instroom vanuit andere sectoren, met andere achtergronden – zowel op het gebied van opleiding als cultuur. Deze studenten vragen om een andere aanpak zowel in het onderwijs, als in het werkveld. Hoe moet een werkbegeleider bijvoorbeeld een voormalig hbo-student Economie begeleiden die nu de opleiding Verzorgende (3) doet? Of denk aan anderstaligen; hoe kan hen het beste onderwijs en de beste stage- of werkbegeleiding worden geboden? Zij vragen om andere begeleiding en wellicht ook om een ander curriculum. De aanpak daarvan wordt gezien als uitdaging om een goed studierendement te kunnen blijven waarborgen.

Oplossingsrichtingen

Transvorm vroeg de geïnterviewde zorg- en welzijnsopleidingen ook naar oplossingsrichtingen om studierendement, gezamenlijk met werkgevers, te verhogen.

Structureel overleg en afstemming

Overleg tussen onderwijsinstellingen en werkgevers moet structureel plaatsvinden om het onderwijs en de stage- of werkplek zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Binnen zorg- en welzijnsorganisaties is het dan ook van belang om deze samenwerking en afstemming niet af te laten hangen van één enkel persoon. Bij het wisselen van deze persoon (bijvoorbeeld een opleidingsfunctionaris) is er dan namelijk een risico op het niet naleven, of het veranderen van bepaalde afspraken. Binnen de organisatie moet transparant zijn welke afspraken zijn gemaakt met onderwijsinstellingen en moet ook de wil blijven bestaan om deze afspraken voort te zetten.

Structureel overleg kan helpen de aandacht te blijven vestigen op samenwerking. Waar zijn de zorg- en welzijnsopleidingen aan de ene kant en werkgevers aan de andere kant mee bezig? Waar kunnen zij bij elkaar aanhaken en elkaar versterken? Wat vragen ze van studenten en zitten ze op dezelfde lijn? Op deze manier komen studenten niet voor verassingen te staan en worden zij op een zo goed mogelijke manier begeleid naar het behalen van een diploma.

Regionale studentcoördinator

Verder geven verschillende onderwijsinstellingen aan meerwaarde te zien in een regionale studentcoördinator. Een studentcoördinator vervult een functie als spil in het web in de regio. De studentcoördinator helpt studenten die dreigen uit te vallen te herplaatsen naar een andere opleiding, regio, stage- of werkplek. Hierdoor kan uitval voorkomen worden. Een andere context kan wonderen doen bij

'Een andere context kan wonderen doen bij studenten'

studenten. Wat past bij de student? Door de inzet van de studentcoördinator blijven studenten behouden in zorg- en welzijnsopleidingen. Een studentcoördinator zou overzicht moeten hebben in de regio en contacten moeten onderhouden met onderwijsinstellingen en werkgevers.

Overige handvatten voor beleid

Naast de oplossingsrichtingen die onderwijsinstellingen zelf benoemden, kunnen we nog enkele handvatten voor beleid formuleren op basis van de interviews.

Decentrale selectie met numerus fixus

Om het studierendement te waarborgen of te verhogen, kan het instellen van een decentrale selectie met numerus fixus helpen. Avans Hogeschool ziet bijvoorbeeld een verhoging van het studierendement sinds de instelling van deze maatregel. Echter, omdat op dit moment de overheid de instroom van nieuwe studenten in het zorg- en welzijns onderwijs stimuleert, is het niet gewenst om een numerus fixus in te stellen. Veel onderwijsinstellingen schaffen de numerus fixus dan ook af voor de hbo-opleiding Verpleegkunde. Interessant is om te kijken of daarmee het studierendement van de opleiding afneemt de komende jaren.

Afleggen van verantwoording

Verder kan ook een extra controle op studierendement, of het afleggen van verantwoording op het gebied van studierendement, een extra stimulans voor onderwijsinstellingen zijn om het studierendement te verhogen of op niveau te houden. Zo kan bijvoorbeeld een College van Bestuur een streefgetal opleggen wat betreft het studierendement. Academies moeten dan verantwoording afleggen over het behaalde studierendement. Deze prikkel zorgt voor extra aandacht voor studierendement. Daarbij zorgt het ook voor transparantie en krijgt een onderwijsinstelling gelijk zicht op de opleidingen die laag scoren, waardoor gekeken kan worden naar extra maatregelen of begeleiding.

Maatschappelijke tendens

De maatschappelijke tendens en sociale druk naar een hoogopgeleide samenleving is helaas moeilijk te beïnvloeden. Om het studierendement te verhogen, is het van belang dat de overheid het volgen van een opleiding op niveau 1 t/m 4 stimuleert en aanmoedigt. Praktijkopgeleiden zijn van groot belang voor de economie, en studenten die een studie volgen op niveau 1 t/m 4 zouden dat moeten beseffen. Hoger opgeleid is niet per se beter.

Voorlichting

Om te voorkomen dat studenten een verkeerde verwachting van de opleiding of het beroep hebben voor aanvang van de opleiding, is meer voorlichting (in samenwerking met werkgevers) van aankomende studenten een logische stap. Uit de interviews blijkt echter dat het merendeel van de onderwijsinstellingen al veel doet aan voorlichting, niet altijd met het gewenste resultaat. Toch is het belangrijk te blijven inzetten op voorlichting. Niet alleen in het laatste jaar van het middelbaar onderwijs, maar ook eerder. Daarbij is het van uitermate belang om een realistisch beeld van werken in zorg en welzijn te schetsen. Hoewel werken in zorg en welzijn leuk en zinvol kan zijn, moeten jongeren zich ook bewust zijn van de mogelijke fysieke en mentale belasting van het werk en onregelmatige diensttijden.

Extra begeleiding

Door een toename van het aantal studenten met persoonlijke problemen is er meer vraag naar begeleiding tijdens de opleiding. Structurele inzet van maatschappelijke werkers en deskundigen op het gebied van gedragsproblematieken is gewenst. Een algemene studieloopbaanbegeleider voor een grote groep studenten lijkt niet genoeg. Opleidingen moeten zowel inzetten op begeleiding bij persoonlijke problemen als bij studieloopbaanproblemen. Aparte coördinatoren en consultants per doelgroep zijn hierop een mooie invulling, zowel voor hbo-opleidingen, als voor mbo-opleidingen. Zij

kunnen kijken naar de achtergrond van een student: welke opleiding heeft iemand eerder gevolgd en hoe is iemands thuissituatie of etnische achtergrond? Zo kan iedere doelgroep een stukje extra en op maat begeleiding krijgen.

Maatwerk

Een extra jaar, andere niveau van opleiding of een verbreding van de opleiding is een vorm van maatwerk voor studenten, waardoor de kans op uitval afneemt. Inzet op maatwerk en deskundigheid kunnen van invloed zijn op studierendement.

Samenwerking met werkgevers

Daarnaast zouden maatregelen met betrekking tot het studierendement zich niet moeten beperken tot de onderwijsinstelling alleen. Samenwerking en structureel overleg met werkgevers is belangrijk om een goed beeld te krijgen van, en grip te krijgen op het studierendement. Maatwerk moeten opleidingen en werkgevers samen vormgeven. Wat wil de student en wat past bij de student, zowel op de werkvloer als in de schoolbanken? Ook extra begeleiding op de werkvloer geeft studenten net wat meer ondersteuning tijdens hun schoolcarrière, waardoor uitval mogelijk vermindert. Andere voorbeelden van maatregelen zijn alternatieve manieren van toetsen in samenwerking met werkgevers of het inzetten op de kwaliteit van stage- en werkplekken door structurele terugkoppeling en feedback van studenten.

Leren van elkaar

Ten slotte is het van belang transparantie te creëren en ervaringen uit te wisselen. Zorg- en welzijnsopleidingen kunnen op diverse fronten van elkaar leren. Diverse nieuwe initiatieven ontstaan. Het is van belang die te delen met elkaar en te kijken waar nog winst te behalen valt. Het kan helpen om verschillende opleidingen of onderwijsinstellingen aan elkaar te koppelen om een dialoog te starten: wat kunnen we leren van elkaar? Welke initiatieven of maatregelen leiden tot een hoog rendement en hoe kunnen we die ook in andere opleidingen en andere onderwijsinstellingen implementeren?

Tot slot

Met deze publicatie beogen we een kort overzicht te presenteren van enkele huidige trends, ontwikkelingen en best practices in studierendement van zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Brabant. Waar zijn opleidingen in de regio zoal mee bezig? Het is van belang op de hoogte blijven van wat er allemaal speelt in de regio. Het uitwisselen van ervaringen moedigen we daarom aan, zowel tussen opleidingen onderling, als tussen opleidingen en werkgevers. De uitdagingen, oplossingsrichtingen en maatregelen uit het laatste hoofdstuk dienen als handvatten en inspiratie voor beleid. Hopelijk geven ze stof tot nadenken en sporen ze werkgevers en onderwijsinstellingen aan om gezamenlijk te werken aan een mooi rendementscijfer. Want uiteindelijk is niet alleen extra instroom in opleidingen belangrijk om het personeelstekort in zorg en welzijn te verhelpen, maar ook het aantal studenten dat daadwerkelijk het diploma behaalt.